

PŁOWCE

27-IX-1331

WPROWADZENIE

Od kilku lat na Kujawach, we wsi Płowce, niedaleko Radziejowa organizowana jest inscenizacja „Bitwy pod Płowcami”, bitwy która ma swoje stałe miejsce w historii Polski. Ponad 670 lat temu na płowieckich polach oddziały króla polskiego Władysława Łokietka starły się w krwawym boju z niezwyciężoną do tamtej bitwy armadą krzyżacką.

W rocznicę tego wydarzenia odbywa się inscenizacja bitwy, która ściąga do Płowic i pobliskiego Radziejowa kilka tysięcy, wiernych nieprzerwanie od lat widzów.

Sama bitwa, ale także poprzedzający ją wieczorny przemarsz z pochodniami i apel rycerski na rynku w Radziejowie, to szczególna lekcja historii, patriotyzmu i miłości do ojczyzny. Koniecznie trzeba to zobaczyć.

Dnia 4 sierpnia 2003 roku na golubskim zamku zgodnie ze średniowieczną tradycją zostało podjęte uzgodnienie i podpisane Porozumienie o corocznej organizacji inscenizacji bitwy pod Płowcami, będące chwałą oręża polskiego i miejscem narodowej tradycji. Pod dokumentem podpisy złożyli: prezes Polskiej Federacji Rycerskiej, wicewojewoda kujawsko – pomorski, wicestarosta radziejowski, burmistrz miasta Radziejów oraz wójt gminy Radziejów jako przedstawiciel gminy, na terenie której znajduje się wieś Płowce.

SERDECZNIE ZAPRASZAMY NA PŁOWIECKIE POLE

WIEŚ PŁOWCE

położona jest na historycznym szlaku Kruszwica – Brześć Kujawski, w rejonie administracyjnym powiatu radziejowskiego. Sama wieś leży pośrodku równinnego terenu, który od południowego wschodu i południa oraz zachodu otaczają wyniesienia moren czołowych i pagórków. Od południa pagórkom towarzyszą niewielkie obszary sandrowe, niegdyś zalesione, zgrupowane wokół rynny Jeziora Głuszyńskiego, największego jeziora w okolicy. Na północ od Płowiec występują mniej urozmaicone niewysokie pagórki, które przecina zabagniona dolina Bachorzy, ongiś rzeki splawnej o dużym znaczeniu gospodarczym, łączącej wtedy jezioro Gopło z Wisłą przez rzekę Zgłowiączkę.

Współcześnie wieś należy do wysokotowarowych ośrodków produkcji rolnej w gminie Radziejów w województwie kujawsko – pomorskim.

Zdj.1. Pomnik upamiętniający „Bitwę pod Płowcami” pomysłu prof. Stefana Zarebskiego.

W roku 1308 r. Łokietek oddał „wsie leżące na Kujawach: Przepust, **Płowce czyli Blewo** i Polichnowo w zastaw biskupowi wrocławskiemu (...). Płowce były więc wsią królewską, istniejącą od bardzo dawnych czasów. Wskazywałaby na to nazwa osady, którą uczeni wywodzą od pochodzenia lub narodowości osadzonych w niej jeńców wojennych – Płowców tj. Połowców¹ (Kumanów) ludu, który w XI wieku przybył spoza Wolgi do Europy zajął stepy na północ od Morza Czarnego, a później przeniósł się na stepy Węgier. Trudno wyjaśnić drugą nazwę wsi – „Blewo”, wymienianą jednocześnie z nazwą „Płowce”. Bardzo bliskie, staropolskie słowo „blewiązka”, oznaczające „tasiemkę”, „smugę”² np. pola czy las, mogło być niegdyś źródłem nazwy „Blewo”³.

←Zdj.2. Dwór w Płowcach –
czasu obecne.

Zdj.3. Budynek Szkoły
Podstawowej im. Władysława →
Łokietka w Płowcach – Pomnik
Tysiąclecia Państwa Polskiego.

Do roku 1580 Płowce były własnością królewską, należąc do starostwa radziejowskiego. Dopiero od tego czasu przeszły na własność szlachecką, najpierw rodziny Leszczyńskich, następnie Dąbskich. W roku 1750 od Pawła Dąbskiego nabył wieś Antoni Biesiekierski, chorąży inowrocławski.

¹ J.Kostrzewski, Kultura prapolska, wyd.II, Poznań 1949, s.348; Cyt. za W.Wojciechowski, „Bitwa pod Płowcami 27 września 1331 roku w ujęciu historyków, kronikarzy i pisarzy, Bydgoszcz 1961, s.6.

² A.Brückner, Słownik etymologiczny języka polskiego, Warszawa 1957; Cyt. za W.Wojciechowski, op.cit., s.6.

³ W.Wojciechowski, Bitwa pod Płowcami 27 września 1331 roku w ujęciu historyków, kronikarzy i pisarzy, Bydgoszcz 1961, s.6-7.

Do czasów obecnych właścicielami Dworu w Płowcach są potomkowie Jego rodu.⁴

Na miejscu sławnej bitwy, w jej 600-letnią rocznicę usypano kopiec 20 m wysoki, zniesiony przez okupanta hitlerowskiego w początkach agresji na Polskę. Ziemię z tego kopca rozrzucono na rynku w pobliskich Osiecinach. Zniszczeniu uległ także cmentarz, a na nim pomniczek, na którym umieszczona była tablica ufundowana przez J.U.Niemcewicza. W muzeum wrocławskim, a także w Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie znajdują się miecze i inne znaleziska z pola bitwy pod Płowcami.

*Zdj.4. Uroczyste otwarcie Kopca we msi Płowce usypanego w 600-tną rocznicę bitwy (1931).
Udostępnione ze zbiorów p. Z.Krysiaka.*

W 1961 roku usypano nowy, choć o wiele mniejszy kopiec, na którym w dowód pamięci i w rocznicę obchodów milenialnych umieszczono kamienny obelisk projektu prof. Stefana Narębskiego. W tymże roku oddano do użytku Płowczan szkołę – pomnik Tysiąclecia Państwa Polskiego (zdj.3), nadając jej imię Władysława Łokietka.

Z wydarzeniami, które miały miejsce po bitwie związane są początki kościoła i parafii w Płowcach. Biskup wrocławski Maciej

Gołańczewski nakazał pochować poległych rycerzy, a na miejscu pochówku – zbudować kaplicę. W 1336 roku utworzono parafię pod wezwaniem św. Macieja Apostoła. Spalona w 1431 roku wkrótce została odbudowana, powiększona i uposażona. Parafia płowiecka przetrwała do - 1752 roku, a później wieś Płowce włączono do parafii Witowo.

Zdj.5. Kaplica filialna parafii Witowo.

Obecna kaplica w Płowcach, została zlokalizowana w miejscu dawnego kościoła parafialnego. Obok, gdzie według tradycji znajdowało się cmentarzysko rycerzy poległych w bitwie, stoi dziś pomnik. Autorem projektu kaplicy jest architekt inż. Jerzy Kociolowicz.

W przeddzień rocznicy bitwy płowieckiej 26 września 1989 roku biskup Henryk Muszyński poświęcił fundamenty nowej świątyni. Trzy lata później 28 września 1993 roku biskup Bronisław Dembowski odprawił uroczystą mszę św. w budowanej kaplicy.

W Roku Wielkiego Jubileuszu – 2000 - dzieło budowy świątyni zostało zakończone.⁵

⁴ W.Wojciechowski, op.cit., s.7.

⁵ <http://www.diecezja.wloclawek.pl/parafia/witowo/plowce.html> -5-

Przy drodze z Płowiec do Witowa znajduje się symboliczny cmentarz poległych w bitwie rycerzy (Zdj.6 i 7).

*Pomnik ku czci poległych
w walce z najeźdźcą krzyżackim.*

*Zdj.6. Rok 1961 -
fot. Z.Matek PTTK.*

*Zdj.7. Rok 2005 -
fot. M.Jaskólski UG.*

W XV wieku pamięć o Płowcach uwiecznił w Historii Polski Jan Długosz, który zwiedził pole bitwy. Na miejscu gdzie pochowano poległych, stała wówczas kaplica, wybudowana staraniem biskupa kujawskiego. A gdy kaplicy nie było, pamięć o bitwie trwała. W czasach nowszych, konkretnie w 1817 roku zwiedził pobojuwisko Julian Ursyn Niemcewicz poeta, dramaturg i działacz polityczny, adiutant Kościuszki z okresu powstania 1794 roku, który ufundował na miejscowym cmentarzu tablicę z napisem:

„Roku 1331 dnia 27 września, za Władysława Łokietka, króla polskiego miejsce sławne zwycięstwem nad Krzyżakami odniesionem i pochowaniem rycerzów polskich wraz z 20000 Krzyżakami tu pod Płowcami poległych”

Znajduje się ona obecnie w Muzeum Ziemi Kujawskiej we Włocławku.

Chociaż liczba poległych może budzić skojarzenia o przesadności wyobraźni i fundatora, i jego informatorów, pamiętajmy jednak o sile przekazu ustnego, mocą którego czas zaciera niektóre szczegóły, inne wyobrażenia.⁶

⁶ Płowce-Informator turystyczny, Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, Włocławek 1981.

BITWA PŁOWIECKA

Cofnijmy się w czasie o ponad 670 lat. Jest 12 września 1331 roku. Z Ziemi Chełmińskiej wyrusza potężna armia krzyżacka licząca około 7000 ludzi, w tym jazdę ciężką, lekką oraz piechotę. Armia ta, wspomagana jest przez „gości” z Europy Zachodniej m.in. 100-osobowy oddział rycerstwa angielskiego. Armiją dowodzi komtur krajowy chełmiński Otto von Luterberg, przy pomocy w. Marszałka Dytrycha von Altenburga. Obok nich, w wyprawie uczestniczy m.in. komtur białgijski Henryk Reuss von Plauen.

Armia krzyżacka, po przejściu Ziemi Dobrzyńskiej przeprowadza się pod Płockiem przez Wisłę i uderza na Ziemię Sieradzko-Łęczycką, siejąc śmierć i spustoszenie, pali, grabi i morduje.

21 i 22 września Krzyżacy oblegają Kalisz, nie zdobywając go jednak. Czekają na posiłki Jana Luksemburskiego, a nie doczekawszy się kierują się na Konin, który zdobywają. Tutaj dochodzi do pierwszej potyczki z posuwającymi się za armią krzyżacką wojskami polskimi

Władysława Łokietka, składającymi się z chorągwi kujawskich, sieradzko-łęczyckich, wielkopolskich, a nawet rycerzy z Pomorza Gdańskiego.

Ma to miejsce w nocy z 23 na 24 września 1331 roku. Łokietek wycofuje się z pola bitwy, co absolutnie nie oznacza jego rezygnacji z dalszej poważniejszej akcji bojowej.

Nie przewidzieli tego Krzyżacy, którzy wkraczają na teren Kujaw i 26 września 1331 r. zajmują Radziejów. Właśnie tego dnia, w Radziejowie dowództwo armii krzyżackiej podejmuje decyzje trwałego zdobycia Kujaw. Jako cel Krzyżacy wyznaczają sobie zdobycie z marszu Brześcia Kujawskiego, najważniejszego grodu południowych Kujaw. Dowództwo krzyżackie nie przewiduje kolejnego ataku króla polskiego.

27 września 1331 roku (w piątek) około godziny 6.00 rano Krzyżacy dzielą armię na trzy części, z których dwie wymaszerowały z Radziejowa, zmierzając do odległego około 25 km Brześcia Kujawskiego.

Oddział pierwszy pod dowództwem Henryka Reussa von Plauen stanowił straż przednią, oddział drugi obejmował głównie ciężkozbrojnych, a dowodził nim sam Otto von Luterberg.

Natomiast oddział trzeci, prowadzący m.in. tabory stanowił około 1/3 armii i liczył 2000 ludzi, w tym 350 jazdy. W grupie tej znajdowali się również czolowi urzędnicy krzyżacy. Dowodził nim w.

Marszałek Dytrych von Altenburg. Oddział ten wyruszył rano z Radziejowa i około godziny 9.00 dotarł do wsi Płowce.

Okolice Płowiec w 1331 roku była podobna do obecnej. Jedyny nieduży kompleks leśny znajdował się w Samszycach i tam prawdopodobnie Łokietek ukrył swoją jazdę.

Ranek 27 września 1331 roku był mglisty i wilgotny. Około godziny 9.00 oddziały polskie zniemacka uderzyły na grupę Altenburga, co całkowicie zaskoczyło Krzyżaków.

Rozpoczęła się krwawa bitwa, pierś w pierś, miecz w miecz, topór w topór. Około południa padła chorągiew krzyżacka z godłem wielkiego mistrza. Spowodowało to panikę i zamieszanie wśród oddziałów krzyżackich, które zostały okrążone. Część sił przedarła się i uciekła w kierunku Brześcia Kujawskiego. Pozostałe zostały wybite, bądź skapitulowały i wzięto je do niewoli. Zwycięstwo było pełne. Trupy wojsk krzyżackich w płaszczach z czarnymi krzyżami pokrywały całe pole płowieckie. Do niewoli wzięto 56 braci zakonnych z Wielkim Mistrzem Dytrychem von Altenburgiem, rannym w twarz. Zdobyto tabory z łupami, uwalniając polskich jeńców. W polskim obozie zapanowała euforia.

Jednakże nieliczni uciekinierzy zawiadomili dwa przednie oddziały armii krzyżackiej, które już wtedy znajdowały się w okolicach Brześcia Kujawskiego. Głównodowodzący Luterberg zarządził pilny powrót pod Płowce. Oddziały te dotarły na pole bitwy około godziny 14.00.

Bitwa rozgorzała na nowo. Była niezwykle krwawa. Zapadał zmierzch. Krzyżacy co prawda odbili w. Mistrza Dytrycha von Altenburga, ale do niewoli polskiej dostał się czołowy dowódca krzyżacki Henryk Reuss von Plauen i około 40 ważnych członków armii zakonnej.

Wieczorem, oddziały polskie wycofały się przygotowując kolejny atak. Dlatego też, mimo zmęczenia i ciemności dowództwo krzyżackie, nie troszcząc się nawet o pogrzebanie swoich trupów, zarządziło szybkie opuszczenie pola bitwy. Było im tak spieszno, że już 28 września meldowali się w Toruniu.

Z aneksji Kujaw i zdobycia Brześcia Kujawskiego nic nie wyszło.

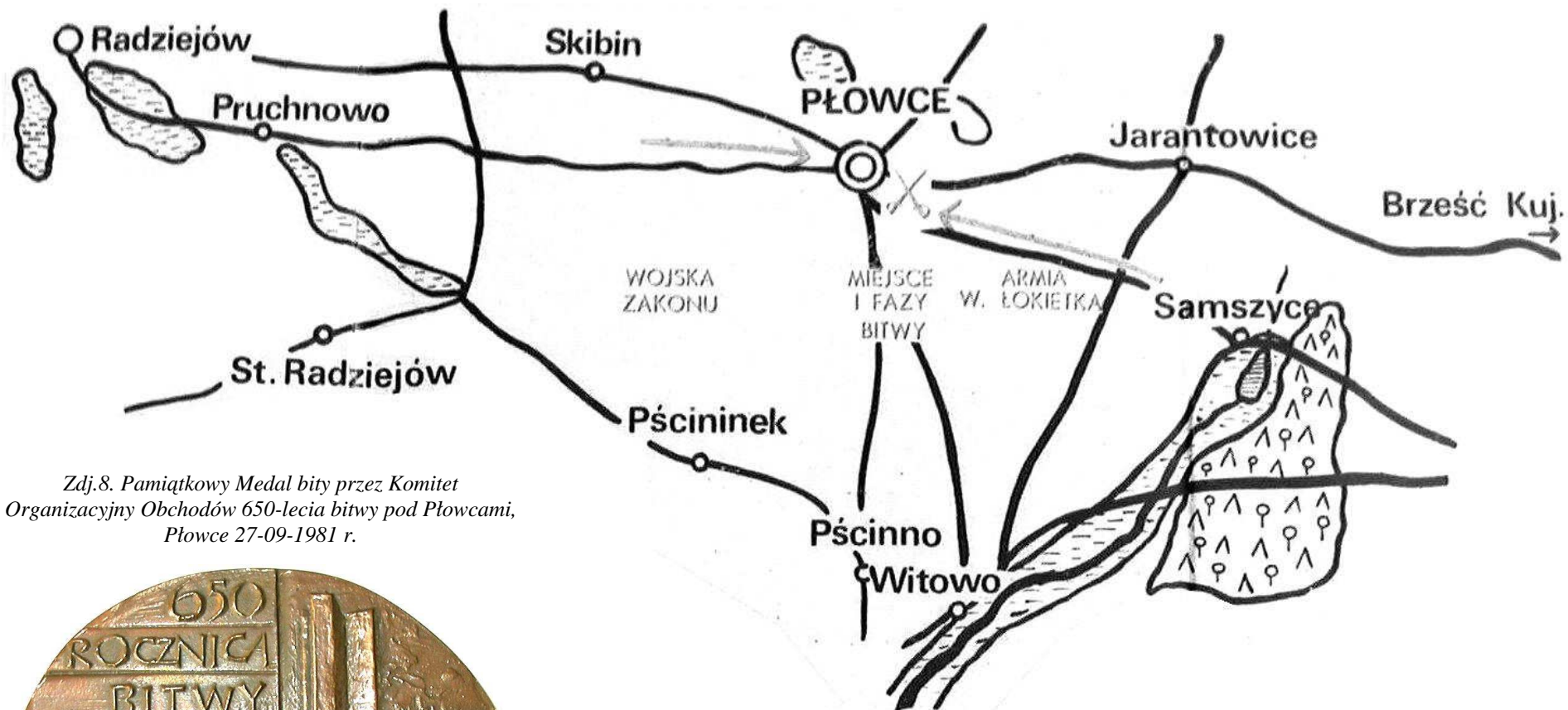

Pod Płowcami Krzyżacy ponieśli bardzo ciężkie straty. Stracili około 1/3 całej armii, samych braci zakonnych poległo około 80-ciu, a ci którzy uciekli do Torunia byli przeważnie bardzo ciężko ranni.

Kilka dni później, biskup włocławski Maciej polecił pochować zwłoki poległych. Widok białych płaszczy leżących na płowieckich polach lub zabranych do niewoli był dowodem, że zjednoczone siły wszystkich dzielnic są zdolne przeciwstawić się krzyżackiej agresji. Umocniło to wśród Polaków patriotyzm, miłość ojczyzny, związaną z polskimi ziemiami i uświadomiło, że walka z najważniejszym wrogiem Polski - Zakonem Krzyżackim może być zwycięska.

Prowadzone na polach płowieckich w latach 70-tych badania archeologiczne nie zlokalizowały głównej mogiły bitewnej, w której

PRZEBIEG BITWY PŁOWIECKIEJ

Zdj.8. Pamiątkowy Medal bitwy przez Komitet Organizacyjny Obchodów 650-lecia bitwy pod Płowcami, Płowce 27-09-1981 r.

 lasy
 mokradła

Źródło: Płowce-Informator turystyczny,
Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej,
Włocławek 1981.

pochowani zostali bohaterscy rycerze spod Płowiec. A poległych po obu stronach wg różnych źródeł było od tysiąca kilkuset osób do czterech tysięcy, z tym, że większość stanowili członkowie armii krzyżackiej. Warto jeszcze raz przeżyć wydarzenia z 1331 roku, dlatego trzeba przyjechać w dniach inscenizacji bitwy pod Płowce i do Radziejowa. Organizatorzy zapewniają niezapomniane przeżycia.

Bitwa, której jako wicewojewoda kujawsko-pomorski od kilku lat nieprzerwanie patronuję (obowiązkowo w stroju historycznym) nie byłaby możliwa bez zaangażowania wielu osób, którym serdecznie dziękuję, wymieniając tylko najważniejszych: dyrektora Zamku w Golubiu-Dobrzyniu, starostę i wicestarostę radziejowskiego, burmistrza Radziejowa i wójta gminy Radziejów, na terenie której znajdują się Płowce.

Arkadiusz Horonziak

Wicewojewoda Kujawsko-Pomorski

W artykule wykorzystano opracowanie Marina Biskupa „Bitwa pod Płowcami” znajdujące się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków we Włocławku.

WŁADYSŁAW ŁOKIETEK

Płowce, a wraz z nimi całe Kujawy wschodnie nierozzerwalnie wiążą się z postacią Władysława Łokietka, przedostatniego króla polskiego z dynastii Piastów.

Władysław Łokietek urodził się prawdopodobnie w 1260 roku w Brześciu Kujawskim jako syn księcia Kazimierza, pana na Kujawach oraz ziemi łeczyckiej i sieradzkiej, z matki Eufrozyny córki księcia śląskiego, również Kazimierza, władającego ziemiami opolską i raciborską. Jego dziadkiem był słynny Konrad I Mazowiecki, który sprowadził do Polski w 1226 roku Krzyżaków. Łokietek był po ojcu, i po matce w prostej linii potomkiem ostatniego księcia władającego całością ziem polskich – Bolesława Krzywoustego. Miało to niewątpliwie wpływ na dążenie zjednoczeniowe państwa polskiego,

którym Łokietek poświęcił całe burzliwe życie.

W wyniku śmierci Przemysława II, którego koronacja na króla odnowiła po dwóch wiekach rozbita istnienie Królestwa Polskiego, sukcesja nieoczekiwanie i zresztą wbrew testamentowi spadła na księcia kujawskiego i sieradzkiego – Władysława Łokietka. Kulisy tego wyniesienia Łokietka nie są znane; sądzi się, że było ono wynikiem jego popularności w Wielkopolsce. Łokietek przyjął chętnie decyzję możnowładztwa wielkopolskiego i pomorskiego, choć przyszło mu odtąd stoczyć ciężkie boje z sukcesorami testamentowymi, zwłaszcza z linią Piastów śląskich. Do spisku przeciwko niemu dołączyli również biskupi poznański i kujawski oraz arcybiskup gnieźnieński, przy czynnym poparciu sił zewnętrznych. Wskutek niemożności opanowania wzrastającego niepokoju, widząc beznadziejność swej sytuacji, Władysław Łokietek w lecie 1300 roku opuścił Polskę. W Radziejowie na Kujawach pozostawił u zaufanego mieszczanina Gerka żonę swą, Jadwigę z kilkuletnią córeczką Jadwigą Kunegundą i młodszymi od niej synkami Stefanem i Władysławem.

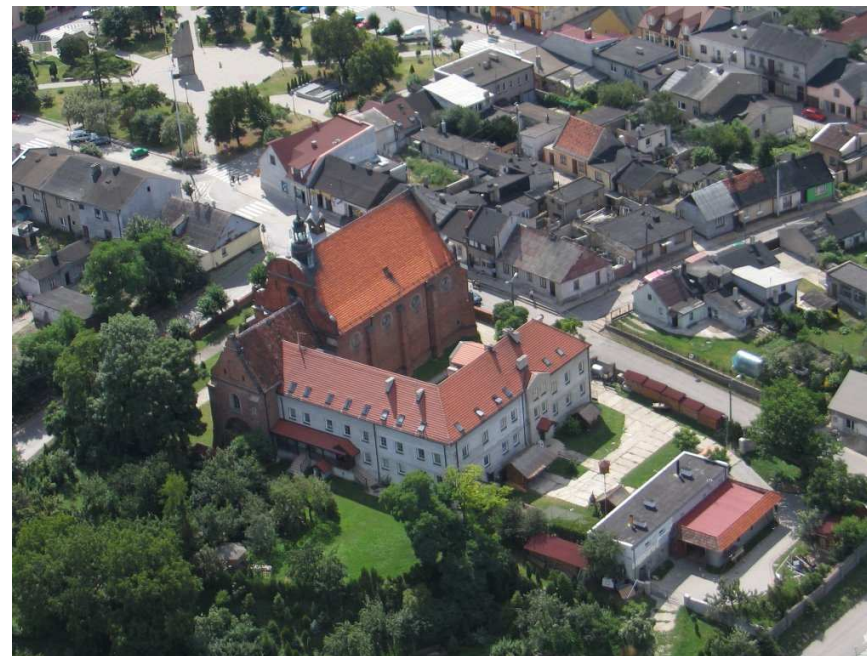
Na Węgrzech, gdzie w końcu się znalazł, otrzymał pomoc materialną od papieża i ruszył do Polski. Poparła go bowiem większość możnowładztwa małopolskiego, przeciwna Wacławowi II królowi Czech i Polski. Po koronacji swej w 1320 roku na króla polskiego Łokietek, zabezpieczywszy swe chwilowe panowanie w ziemi krakowskiej, pośpieszył na północ. U podstaw bitwy płowieckiej legła potrzeba odzyskania Wielkopolski, a zwłaszcza Kujaw – ojcowizny Łokietka, bezkarnie najeżdżanej i łupionej przez Zakon Krzyżacki. Mimo sędziwego wieku – miał już wtedy 70 lat – osobiście kierował operacjami wojennymi oraz działalnością dyplomatyczną w walce z Zakonem. Mając poparcie rycerstwa kujawskiego, tu urodzony i wychowany czuł się u siebie, jak w domu. Jednakże Zakon Krzyżacki w tym okresie, już po podboju ziem pruskich, dochodził do swej największej potęgi, złamanej dopiero w bitwie grunwaldzkiej. Łokietek nie był w stanie podjąć walnej rozprawy, stąd też nękał przeciwnika drobnymi utarczkami, czekając na bardziej dogodny moment. A chwila taka wreszcie nadeszła 27 września 1331 roku.

HISTORIA KLASZTORU OO. FRANCISZKANÓW

Zdj.8. Pamiątkowa tablica znajdująca się w Klasztorze oo Franciszkanów w Radziejowie

Władysław Łokietek, ofiarował zakonowi franciszkanów plac przy północno-wschodnim narożu rynku w Radziejowie, zobowiązując się do pokrycia kosztów planowanej budowy świątyni oraz klasztoru. Jak powiadają źródła, hojna dotacja przyszłego króla stanowiła wotum wdzięczności dla franciszkanów krakowskich, którzy ukryli Łokietka i ocalili mu życie podczas walk o tron małopolski. Choć książęcą fundację potwierdzono 14 września 1298 r. na kapitule prowincjonalnej w Opolu, powstanie placówki opóźniło się o ponad trzydzieści lat. Łokietek zajęty zdobywaniem korony, a wreszcie ciągłymi sporami z zakonem krzyżackim, na długo odsunął realizację podjętej decyzji. Dopiero u kresu życia po bitwie pod Płowcami, 27 września 1331 r., składając Bogu hold za odniesione zwycięstwo, wznosił w Radziejowie Kościół Znalezienia Krzyża Świętego oraz Klasztor (Zdj.9) i sprowadził tu z Krakowa braci mniejszych konwentualnych.

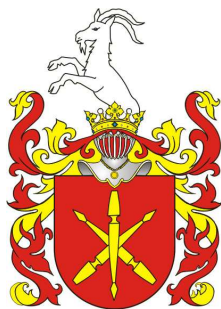
Zdj. 9. Widok z lotu ptaka na Klasztor OO. Franciszkanów pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Radziejowie (zdjęcie górne)

Zdj.10. Sztab dowodzący inscenizacją bitwy pod Płowcami (zdjęcie dolne).

PŁOWCE W LEGENDZIE

O FLORIANIE SZARYM I HERBIE JELITA

Pod koniec dnia, po skończonej walce Łokietek ze swoimi przybocznymi objeżdżał pobojowisko. Zatrzymał się słysząc czyjeś jęki. Na ziemi wśród połamanych wozów leżał polski rycerz. Trafiony trzema kopiami w brzuch, przytrzymał wypływające jelita. Był to Florian z rodu Szarych. Poruszony król rozkazał zająć się cierpiącym. Florian Szary miał wówczas powiedzieć:

- Nie tyle bolą rany, co zły sąsiad.

Przyjęto, że mówiąc o złym sąsiedzie, Florian Szary myślał o Zakonie Krzyżackim. Trudności wewnętrzne królestwa nie tyle zagrażały Polsce, co podstępni rycerze zakonni.

Łokietek nadał Florianowi i jego potomkom herb Jelita. Na tarczy herbowej widnieją pamiętne trzy kopie.

Rycerz wyzdrowiał, zarówno on, jak i jego następcy, szczylicili się herbem zyskanym na płowieckich polach.

KRZYŻACKIE ZJAWY

Jeszcze w XIX wieku żywa była w Płowcach opowieść o krzyżackich zjawach.

Przy blasku księżyca wyglądającego zza czarnych chmur pojawiali się rycerze zakonni. Na karych koniach mknęli po polach. Wiatr rozwiewał białe płaszcze zdobione czarnym krzyżem. W połowie nocy z paniem koguta znikali pędząc ku pruskiej granicy wzdłuż linii Żalów, dawnych cmentarzy pogańskich. Długo jeszcze słychać było przerażający tętent i szcęk oręża.

W mieszkańcach Płowic zjawy te budziły grozę. Wierzono, że każde ich pojawienie się stanowi zapowiedź wojny, biedy, nieszczęścia...

WDOWINA

Płowiecka bitwa dobiegała końca. Biskup Maciej nakazał pogrzebanie zabitych. Nad poległymi zebrały się kobiety: matki, żony, siostry. Oplakiwały swoich najbliższych...

Ich łzy mieszały się z krwią poległych było ich tak wiele, że powstało grzęzawisko.

Mieszkańcy Płowic od niepamiętnych czasów ów staw wśród łąk nazywają WDOWINĄ, jako że z łez wdów powstał. Woda w nim nie wysycha nigdy, a i płacz czasem usłyszeć można.

(staw Wdowina znajduje się wśród łąk u wylotu szosy z Witowa, za torami kolejowymi).

OPOWIEŚĆ DZWONNIKA

Po bitwie płowieckiej spełniono chrześcijański obowiązek, wierząc, że poległych, tak swoich, jak i wrogów, należy pogrzebać i w modlitwie o nich pamiętać.

Przed wielu, wielu laty dzwonnik płowieckiego kościoła snuł niezwykle opowieści. Po dzwonach na wieczorny Anioł Pański pochowani na cmentarzu znaczniejsi wodzowie Krzyżaków jęczeć poczynali. Czasem nawet mogiły się otwierały. Widocznie z przegraną pogodzić się nie mogli...

(cmentarz poległych znajduje się przy drodze do Witowa).

ŁOKIETKOWA LIPA

Ginie już pamięć o Łokietkowej lipie. Jeszcze w latach osiemdziesiątych minionego wieku w starej alei parkowej budziła podziw i zainteresowanie swą wielkością i dostojnością. Na pnieniu ktoś zawiesił święty obrazek.

Mówiono, że drzewo rośnie właśnie w tym miejscu, z którego Łokietek dowodził bitwą. Mówiono też, że to w jej cieniu strudzony po bitwie odpoczywał. Nie brakło też głosów, które twierdziły, iż to właśnie na pamiątkę zwycięstwa król lipę zasadził raczył.

Trwanie prastarej lipy przerwała jedna z szalejących na Kujawach wichur. O istnieniu alei lipowej świadczą nieliczne pozostałe okazy.

O CMENTARNYM KAMIENIU

Na cmentarzu rycerstwa poległego w bitwie przyciąga wzrok duży kamień. W jego górnej części znajduje się dość duże wgłębienie. Prawdopodobnie kamień ów służył jako chrzcielnica bądź kropielnica w istniejącym w owych czasach drewnianym kościółku.

Tradycja każe nam jednak wierzyć, iż w owym kamieniu wypełnionym wodą strudzony Łokietek obmywał po bitwie ręce i miecz swój.

(kamień oglądać można na cmentarzu rycerstwa przy drodze do Witowa).

SMUŻKI

W samszyckim lesie jazda polska przygotowywała się do bitwy. Wędrując z Płowiec w tamtą stronę mija się pole zwane SMUŻKI. Nazwa pochodzić ma od rycerzy Smugów, którzy wedle tradycji wielce odznaczyli się w płowieckiej bitwie.

Wiosną i jesienią świeżo zaorane pole w blasku zachodzącego słońca często mieni się krwawo, przypominając – jak mówią krew przelaną w czasie bitwy.

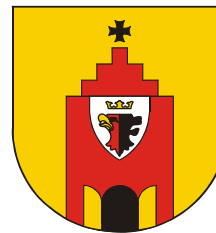
Opracowanie:

Krystyna Molińska

Maria Domańska

Źródła:

1. J.Długosz, Roczniki, czyli Kroniki królestwa polskiego [w:] By czas nie zaćmił i nie pamięć. Wybór kronik średniowiecznych, oprac. A.Jelicz, Warszawa 1979.
2. P.Dzianisz, J.Umiński, Szlak Łokietka, Bydgoszcz 1961.
3. O.Kolberg, Dzieła wszystkie, Kujawy część I, Kraków 1962.
4. J.I.Kraszewski, Jelita, Warszawa 1970.
5. Relacje ustne mieszkańców.

GMINA RADZIEJÓW

<http://www.bip.ugradziejow.pl>; e-mail: info@ugradziejow.pl
tel.(054) 285 36 86; 285 36 87; fax (054) 285 33 37
ul. Kościuszki 20/22, 88-200 Radziejów

Ludność: ok. 5000 mieszkańców
Powierzchnia: 92,6 km²

Zabytki Gminy Radziejów:

- ✚ **Biskupice** – dwór murowany z połowy XIX w., zbudowany w latach 1980-83, obecnie siedziba Zastępczego Domu Rodzinnego. Należy do niego budynek gospodarczy, murowany z końca XIX w., oraz park krajobrazowy z 2 połowy XIX w.;
- ✚ **Broniewo** – kościół parafialny p.w. śś. Wojciecha i Barbary, drewniany z XVI w. (rys.4), zniszczony, obecny wzniesiony w 1860 roku, późnoklasycystyczny, murowany z cegły na fundamencie kamiennym, dzwonnica murowana z cegły, kapliczka z połowy XIX w. murowana w kształcie słupa;
- ✚ **Czołówek** – zespół dworsko-parkowy I poł. XX w., dwór wybudował Kazimierz Grutzmacher – poseł senator Rzeczypospolitej w latach 1923-25;
- ✚ **Opatowice** – odkrycia w Opatowicach na tzw. Wzgórzu Prokopiaka datowane na lata 3000 a 2000 p.n.Chr. dotyczą unikatowego w skali ziem Nizy Środkowoeuropejskiego kompleksu osad najstarszej autochtonicznej ludności agrarnej. Zasadnym jest domniemanie, iż Wzgórze odgrywało w tych czasach rolę ważkiego centrum obrzędowego - miejsca okresowych spotkań wielorakich pochodzeniowo społeczności. Uzewnętrznieniem tego jest wyjątkowa intensywność rejestrowanych tutaj pozostałości osadniczych, w tym wielu przejawów zachowań rytualnych;
- ✚ **Skibin** – zespół dworsko-parkowy I poł. XX w. prawdopodobnie dwór wybudowany został przez rodzinę Szweykowskich, ówczesnych właścicieli Skibina.

MIASTO RADZIEJÓW

<http://www.umradziejow.pl>; <http://www.bip.umradziejow.pl>
tel.(054) 285 3681; fax (054) 285 34 55
e-mail: radziejow@umradziejow.pl
ul.Kościuszki 20/22, 88-200 Radziejów

Ludność: ok. 6000 mieszkańców
Powierzchnia: 5,75 km²

Pierwsza wzmianka o Radziejowie pochodzi z roku 1142, kiedy to Radziejów został oddany przez księżną Salomeę, żonę Bolesława Krzywoustego, klasztorowi w Mogilnie. W latach późniejszych przeszedł w ręce kapituły plockiej. Obie wzmianki dotyczą prawdopodobnie wsi Stary Radziejów.

W 1252 roku Kazimierz – książę kujawsko-łęczycki, nadał Radziejowi prawa miejskie, w 1298 roku potwierdzone przez Władysława Łokietka. W XVI wieku Radziejów przeżywał okres rozkwitu będąc siedzibą starostwa grodowego i stolicą powiatu sądowego. Odbływały się tu sądy grodzkie oraz połączone sejmiki obu województw kujawskich: inowrocławskiego i brzesko-kujawskiego.

Zabytki Miasta Radziejów:

- ✚ Gotycki Kościół Parafii Rzymsko – Katolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (I poł. XIV w.);
- ✚ Zespół Klasztorny OO. Franciszkanów (ok. 1748 r.), przebudowany w 1930, a następnie w latach 90-tych XX wieku;
- ✚ Kościół pw. Podwyższenia Świętego Krzyża ufundowany przez Króla Władysława Łokietka (1331 r.);
- ✚ Dzwonnica drewniana Zespołu Klasztornego OO. Franciszkanów z I poł. XIX wieku;
- ✚ Ratusz z lat 1822 – 1826 istniejący wg. zapisków od początku XV wieku;
- ✚ Układ urbanistyczny miasta XIII – XVI w.;
- ✚ Remiza Miejskiej Ochotniczej Straży Pożarnej w poł. XIX wieku;
- ✚ Budynek, w którym mieści się Liceum Ogólnokształcące (I poł. XX wieku).

POWIAT RADZIEJOWSKI

<http://www.radziejow.pl>; <http://www.bip.radziejow.pl>
tel.(054) 285 22 88; fax (054) 285 30 18
e-mail: powiat@radziejow.pl
ul.Kościuszki 17, 88-200 Radziejów

Ludność: ok. 45000 mieszkańców
Powierzchnia: 607 km²

Powiat Radziejowski powstał w wyniku reformy administracyjnej kraju i rozpoczął swą działalność 1 stycznia 1999 roku. Jego ziemie rozciągają się między górną Notecią, kanałem Bachorze i Górną Zgłowiączką. W okresie wczesnopiastowskim wytyczona była granica między Goplanami, a Kujawami właściwymi. Powiat radziejowski jest jednym z najmniejszych powiatów w województwie. W jego skład wchodzi: Miasto Radziejów, Miasto i Gmina Piotrków Kujawski, oraz Gminy: Radziejów, Osiećciny, Dobre, Topólka, Bytoń.

O walorach turystyczno-wypoczynkowych powiatu decydują głównie ośrodki zlokalizowane nad jeziorami Gopłem i Głuszyńskim, a także pomniki historii związane z bitwą pod Płowcami, oraz z powstaniem styczniowym.

Powiat ma charakter rolniczy, na jego terenie występują bardzo żyzne gleby należące do tzw. czarnych ziem bagiennych, zwłaszcza nad jeziorami Gopło i Głuszyńskim. Użytki rolne stanowią 86% powierzchni. Uprawami i hodowlą zajmuje się prawie 5000 indywidualnych gospodarstw rolnych. Ponad dwa tysiące prywatnych podmiotów gospodarczych współpracuje z rolnikami w zagospodarowaniu plodów rolnych, świadczy usługi oraz zajmuje się handlem hurtowym i detalicznym oraz transportem.

CIEKAWOSTKI

ZNALEZIONO ODZNAKĘ WYSOKIEGO DYGNITARZA KRZYŻACKIEGO !!!

Na polach majątku Borucinek sąsiadujących z polami Płowieckimi w roku 1931 znaleziono odznakę wysokiego dygnitarza krzyżackiego. Łańcuch ten został wręczony baronównie Ike Duninowskiej, córce właściciela Borucinka, a później p. dr-owej Miklaszewskiej we Włocławku.⁷

Na dzień dzisiejszy trudno ustalić miejsce przechowywania w/w skarbu.

ROZWIĄZANO JEDNĄ Z NAJWIĘKSZYCH ZAGADEK POLSKIEJ ARCHEOLOGII ?

Po latach poszukiwań włocławscy archeolodzy natrafili na ślad zbiorowej mogiły rycerzy Króla Łokietka poległych pod Płowcami. W tradycji okolicznych mieszkańców miejscem spoczynku poległych pod Płowcami jest wzniesienie zwane Lisią Górką. Od dawna wiadomo już, że to tylko symbol. W latach 60-tych rozpoczęto tam systematyczne wykopaliska, które trwały przez kilka sezonów. Cały plon to 5 szkieletów, które owszem pochodziły z XIV wieku, ale nie nosiły żadnych śladów urazów odniesionych na polu bitwy.

Po rozmowach z mieszkańcami pobliskich wsi określono w przybliżeniu położenie zbiorowej mogiły, gdzie przeprowadzono badania sondażowe. Odkryto, iż miejsce zajmuje ok. 120 m². Dokonane odwierty pozwoliły ustalić zarys ogromnej jamy wykopanej tam przed wiekami. Z jej dna wydobyto bogaty materiał archeologiczny datowany właśnie na XIV wiek, kiedy to rozegrała się bitwa pod Płowcami. Najważniejsze, że sondy stwierdziły obecność ogromnej ilości ludzkich kości.⁸

Dziękujemy wszystkim osobom i instytucjom, które przyczyniły się do powstania niniejszego opracowania, a w szczególności panu Arkadiuszowi Horonziakowi.

*Autorzy opracowania: Anna Koźmińska (Urząd Miasta Radziejów)
Marcin Jaskólski (Urząd Gminy Radziejów)
Wojciech Kotarski (Starostwo Powiatowe Radziejów)*

W opracowaniu wykorzystano m.in. zdjęcia p. Marcina Jaskólskiego i Marcina Kłosińskiego.

*Zawartość niniejszego opracowania stanowi własność w/w urzędów.
Jakiegolwiek powielanie całości lub części bez zgody autorów surowo wzbronione.*

⁷ Dziennik Kujawski, Centralny Organ Ziemi Kujawskiej, O/Włocławek, r. 1931.

⁸ D.Knapik, Gazeta Kujawska, 1999 r.